

कृषी सेवा केंद्र संचालकांसाठी कृषी विद्यापीठाचा अभिनव उपक्रम

विक्री परवाना नूतनीकरण अर्हता प्राप्तीची सुवर्ण संधी

केंद्र शासनान्तर्गत कृषी व किसान कल्याण मंत्रालय, नवी दिल्ली यांच्या दि. १७.०८.२०१६ च्या अध्यादेशात वर्तमान परवानाधारक असलेल्या कृषी निविष्ठा विक्रेत्यांकारिता, या व्यवसायाच्या परवाना प्राप्तीसाठी आवश्यक असलेली 'कृषी पदवी धारक' ही किमान शैक्षणिक अर्हता शिथिल करून त्याऐवजी राष्ट्रीय संस्था व कृषी विद्यापीठांच्या एक वर्षीय कृषी पदविका अभ्यासक्रमास ग्राह्य धरण्यात येईल असे नमूद केले आहे. त्यानुसार मा. उपमहासंचालक (शिक्षण), भारतीय कृषी अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली यांनी निर्देशित केल्यानुसार कितकशास्त्र विभाग डॉ. पंदेकृवी, अकोला तर्फे कृषी निविष्ठा विक्रेत्यांकारिता 'पिक संरक्षण व कृषी निविष्ठा व्यवस्थापन' या एक वर्षीय पदविका अभ्यासक्रमाची निर्मिती केली आहे.

शासनाद्वारे कृषी निविष्ठा विक्री परवाना प्राप्तीकरिता पदवीची अट निश्चित केल्यानंतर अनेक कृषी सेवा केंद्र संचालकांपुढे परवाना नूतनीकरणाविषयी समस्या निर्माण झाली होती. केंद्र शासनाच्या दिनांक ०६.०९.२०१७ च्या अध्यादेशाने सदर पदवीची अट शिथिल करण्यात येऊन त्यांच्या परवाना नूतनीकरणासाठी किमान पदविका प्राप्त असणे हि अर्हता निश्चित करण्यात आली. राज्यातील परवानाधारक कृषी सेवा केंद्र संचालकांची किमान पदविका प्राप्तीची अर्हता पूर्ण व्हावी व त्यांना भेडसावत असलेली परवाना नूतनीकरणाची समस्या दूर व्हावी हा हेतू लक्षात ठेऊन डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषी विद्यापीठाच्या कितकशास्त्र विभागाने 'पिक संरक्षण व कृषी निविष्ठा व्यवस्थापन' या एक वर्षीय पदविका अभ्यासक्रमाची निर्मिती केली असून सन २०१९-२० ते २०२१-२२ या कालवधीत या पदविका अभ्यासक्रमाच्या चार तुकड्या पूर्ण केल्या आहेत.

उपमहासंचालक (शिक्षण), भारतीय कृषी अनुसंधान परिषद नवी दिल्ली, यांनी अशा प्रकारचा पदविका अभ्यासक्रम सुरु करण्याविषयी विद्यापीठाला सूचित केल्यानंतर विद्यापीठाच्या कार्यकारी परिषदेनेही त्यास मान्यता प्रदान केली आहे. मा. कृषी मंत्री हे अध्यक्ष असलेल्या महाराष्ट्र कृषी शिक्षण व संशोधन परिषद, पुणे यांचेतर्फे दि. १७.०९.२०१९ रोजी या पदविकेला मंजूरी प्रदान केली असून महाराष्ट्रातील चारही कृषी विद्यापीठांमध्ये हा पदविका अभ्यासक्रम सुरु करण्याविषयीचे निर्देश दिले आहेत. अशा प्रकारचा उपक्रम राबविणारे डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषी विद्यापीठ, हे राज्यातील व देशातील पहिलेच शैक्षणिक केंद्र ठरले आहे. या उपक्रमांतर्गत चालू शैक्षणिक वर्ष सन २०२२-२३ करीता प्रवेश प्रक्रिया सुरु झाली असून एका तुकडीमध्ये फक्त ६० परवाना धारक कृषी निविष्ठा विक्रेत्यां नाच प्रवेश देण्यात येणार आहे. या पदविका अभ्यासक्रमामध्ये पिकांवरील किडी-रोग, कितकनाशके, तणनाशके व कीडनाशके, खते, बियाणे, वनस्पती शरीरक्रियाशास्त्र तसेच कृषी निविष्ठा विषयीचे कायदे या विषयांतर्गत समग्र अभ्यास मराठी भाषेतून निर्मिलेला असून एकूण ९ विषयांचे २३ क्रेडिट्स अंतर्भूत केलेले आहेत. या पदविका अभ्यासक्रमाचा कालावधी एक वर्षाचा (५२ आठवडे) असून दोन षण्मासिक सत्रामध्ये त्याची विभागणी केली आहे. प्रत्येक सत्रामध्ये विषयवार मध्य कालीन परीक्षा (Mid Term), सत्रांत लेखी परीक्षा (Theory Exam) व सत्रांत प्रात्यक्षिक परीक्षा (Practical Exam) नियोजित केल्या जातात. अभ्यासक्रमाच्या प्रवेशाकरिता १० वी पास ही किमान शैक्षणिक अर्हता असून प्रवेशधारकांना विद्यापीठात सेवारत उच्च शैक्षणिक अर्हता प्राप्त व अनुभवी तज्ञांचे मार्गदर्शन प्राप्त करून दिले जाते.

या उपक्रमास कृषी निविष्ठा विक्रेत्यां चा चांगला प्रतिसाद लाभत असल्याचे दिसून येत आहे. कृषी निविष्ठा विक्रेत्यांच्या परवाना नूतनीकरणाविषयीची समस्या दूर व्हावी या सामाजिक भावनेतून विद्यापीठाने केलेल्या या प्रयत्नाचे तसेच ग्रामीण स्तरावर कृषी विस्तार कार्यात महत्वपूर्ण योगदान असलेल्या कृषी निविष्ठा विक्रेत्यांप्रती विद्यापीठाने दाखविलेल्या संवेदनशीलतेचे सर्वच स्तरातून कौतुक केले जात आहे. या पदविका अभ्यासक्रमाचा कृषी सेवा केंद्र संचालकां नी लाभ घ्यावा असे आवाहन विद्यापीठाचे सन्माननीय कुलगुरु डॉ. विलास भाले व कितकशास्त्र विभागप्रमुख डॉ. धनराज उंदिरवाडे यांनी केले आहे.

